

Andrzej Dombrowski

ZIMOWANIE PTAKÓW W ZRÓŻNICOWANYM KRAJOBRAZIE ROLNICZYM WYSOCZYNY SIEDLECKIEJ W SEZONIE 2003/2004

Awifauna krajobrazu rolniczego Wysoczyzny Siedleckiej w okresie zimowym była dotychczas przedmiotem badań tylko na otwartych polach (Dombrowski 2001, Goławski i Kasprzykowski 2003). Brak jest natomiast analogicznych badań w silnie zróżnicowanym środowiskowo typie krajobrazu rolniczego tego mezoregionu. Badania takie wykonano w sezonie zimowym 2003/2004 na powierzchni 300 ha, położonej pomiędzy Stokiem Lackim a Joachimowem (gm. Siedlce, woj. mazowieckie). Struktura powierzchni badawczej była urozmaicona: grunty orne – 76%, sady – 6%, odłogi – 6%, łąki i pastwiska – 5%, uprawy porzeczki i aronii – 5%, zadrzewienia – 2%.

Wykonano 6 kontroli (w nawiasie podano średnią temperaturę dnia): 28 XII 2003 (+3°C), 4 I 2004 (-12°C), 25 I (-12°C), 31 I (-4°C), 8 II (+10°C), 26 II (-4°C). Poszczególne kontrole trwały około 4 godzin (łącznie 23 godziny).

W trakcie badań stwierdzono łącznie 25 gatunków ptaków, w tym na poszczególnych kontrolach stwierdzano od 6 do 16 gatunków (tab.). Najwyższą częstością występowania odznaczały się: kruk *Corvus corax* (100%) oraz sroka *Pica pica*, szczygieł *Carduelis carduelis* i trznadel *Emberiza citrinella* – po 83,3%. Średnie zagęszczenie ptaków w trakcie całego sezonu wyniosło 136,9 os./100 ha/kontrolę. Ponieważ liczebności większości gatunków podlegały znacznym wahaniom, stąd też średnie zagęszczenie całego zgrupowania zmieniało się znacząco na poszczególnych kontrolach: od 11 do 355 os./100 ha.

Okres badań odznaczał się wyjątkowo obfitym nalotem kwiczoła, żerującego w sadoch jabłoniowych oraz aroniowych (nie zebrano owoców). Odłogi stanowiły prawie wyłączne środowisko występowania trznadla, kuropatwy *Perdix perdix* i szczygła, a zadrzewienia olchowe skupiały czyża *Carduelis spinus* i czeczotkę *Carduelis flammea*.

Na omawianym terenie stwierdzono 2-krotnie wyższe bogactwo gatunkowe ptaków w porównaniu z otwartymi terenami tego mezoregionu (Kasprzykowski i Goławski 2003). Również średnie zagęszczenie ptaków było na terenach otwartych prezentowanych w cytowanej pracy znacznie niższe (27 os./100 ha) w porównaniu z niniejszymi wynikami, nawet bez uwzględnienia kwiczoła (52,5 os./100 ha, tab.).

Tab. Liczebność, średnie zagęszczenie (Z, os./kontrolę/100 ha), dominacja (D, %) oraz częstość występowania (F, %) ptaków zimujących w silnie zróżnicowanym krajobrazie rolniczym Wysoczyzny Siedleckiej w sezonie 2003/2004. + - wartość poniżej 0,1; * - wartość Z bez *T. pilaris*. W nawiasach podano grubość pokrywy śnieżnej w cm

Table. Numbers, mean density (Z, ind./count/100 ha), dominance (D, %), and frequency (F, %) of birds wintering in a patchy agricultural landscape in the Siedlecka Upland in 2003/2004. + - values below 0.1; * - value of Z without *T. pilaris*. In parentheses the thickness of snow cover in cm. (1) - species, (2) - total, (3) - number of species

Gatunek (1)	28 XII 2003 [0]	4 I 2004 [15]	25 I 2004 [12]	31 I 2004 [10]	8 II 2004 [0]	26 II 2004 [12]	Razem (2)	Z	D	F
<i>Turdus pilaris</i>	710	0	5	800	0	4	1519	84,4	61,6	66,7
<i>Emberiza citrinella</i>	172	5	0	2	27	25	231	12,8	9,4	83,3
<i>Carduelis spinus</i>	100	0	0	0	0	30	130	7,2	5,3	33,3
<i>Corvus monedula</i>	0	0	0	0	120	6	126	7,0	5,1	33,3
<i>Corvus frugilegus</i>	0	0	0	0	80	24	104	5,8	4,2	33,3
<i>Perdix perdix</i>	0	14	17	16	0	37	84	4,7	3,4	66,7
<i>Carduelis carduelis</i>	4	0	3	14	50	6	77	4,3	3,1	83,3
<i>Passer montanus</i>	28	16	0	0	0	10	54	3,0	2,2	50,0
<i>Pica pica</i>	11	3	1	2	0	10	6	27	1,1	83,3
<i>Corvus corax</i>	4	2	6	2	6	16	26	1,4	1,1	100,0
<i>Carduelis chloris</i>	8	2	0	0	0	5	15	0,8	0,6	50,0
<i>Carduelis cannabina</i>	11	0	0	0	0	4	15	0,8	0,6	33,3
<i>Garrulus glandarius</i>	8	3	0	1	0	2	14	0,8	0,6	66,7
<i>Alauda arvensis</i>	0	1	0	0	7	0	8	0,4	0,3	33,3
<i>Emberiza calandra</i>	7	0	0	0	0	0	7	0,4	0,3	16,7
<i>Buteo buteo</i>	2	2	1	0	0	2	7	0,4	0,3	66,7
<i>Plectrophenax nivalis</i>	0	6	0	0	0	0	6	0,3	0,2	16,7
<i>Parus montanus</i>	0	2	0	0	2	0	4	0,2	0,2	33,3
<i>Parus major</i>	0	0	0	0	4	0	4	0,2	0,2	16,7
<i>Buteo lagopus</i>	0	1	0	0	0	0	1	+	+	16,7
<i>Falco columbarius</i>	0	1	0	0	0	0	1	+	+	16,7
<i>Circus cyaneus</i>	0	0	0	1	0	0	1	+	+	16,7
<i>Accipiter nisus</i>	0	1	0	0	0	0	1	+	+	16,7
<i>Accipiter gentilis</i>	0	0	0	0	0	1	1	+	+	16,7
<i>Dendrocopos major</i>	0	0	0	0	0	1	1	+	+	16,7
Razem (2)	1065	59	33	838	296	171	2464	136,9 52,5*	100 %	-
Z	355,0	19,7	11,0	279,3	98,7	57,0	-	-	-	-
Liczba gatunków (3)	12	14	6	8	8	16	25	-	-	-

Największe różnice zagęszczeń pomiędzy porównywanymi powierzchniami badawczymi dotyczyły poza kwiczołem, również kuropatwy. Natomiast odwrotne relacje dotyczyły makolągwy *Carduelis cannabina* i obu myszołowów, a zbliżone liczebności wykazano dla trznadla i dzwońca *Carduelis chloris*. Powyższe różnice wynikały przypuszczalnie głównie z różnic w strukturze środowiskowej badanych typów krajobrazu rolniczego, bowiem średnia grubość pokrywy śniegu była zbliżona (7,4 cm i 8,2 cm). Znamienne, że badania wykonane 6 lat wcześniej w Wielkopolsce również w zróżnicowanym krajobrazie rolniczym (Kujawa 2000) przyniosły zbliżone dane o poziomie bogactwa gatunkowego (30 gatunków) jak i średniego zagęszczenia zgrupowania ptaków (56 os./100 ha). Liczebności większości gatunków były odmienne, z największymi różnicami dotyczącymi potrzeszca *Emberiza calandra* i kuropatwy, jakkolwiek w grupie dominantów znalazły się zarówno trznadel jak i kwiczoł.

Literatura

- Dombrowski A. 2001. *Zimowanie ptaków na polach Wysoczyzny Siedleckiej*. Kulon 6: 90-92.
- Kasprzykowski Z., Goławski A. 2003. *Zimowanie ptaków w otwartym krajobrazie rolniczym Wysoczyzny Siedleckiej w sezonie 2002/2003*. Kulon 8: 21-25
- Kujawa K. 2000. *Awifauna zimowa krajobrazu rolniczego Parku Krajobrazowego im. Gen. D. Chłapowskiego*. Biul. Park. Krajobraz. Wielkopolski 6: 123-130.

Adres autora:

Andrzej Dombrowski, 08-110 Siedlce, ul. Świerkowa 18, e-mail: adomb@tlen.pl

WINTERING OF BIRDS IN A PATCHY LANDSCAPE OF THE SIEDLECKA UPLAND IN 2003/2004

Summary

In the period 28 December 2003-26 February 2004, six counts of birds were performed on a 300-ha fragment of patchy agricultural landscape located in the Siedlecka Upland. From 6 to 16 species were noted on individual counts, in total 25 species, and from 11 to 355 individuals/100 ha, on the average 136.9 ind./100 ha/count. The most frequently observed species consisted of *Corvus corax* (100%), *Pica pica*, *Carduelis carduelis*, and *Emberiza citrinella* (83.3%). The most abundant species were represented by *Turdus pilaris* (61.6%), *Emberiza citrinella* (9.4%), *Carduelis spinus* (5.3%), and *Corvus monedula* (5.1%). Both the species richness and the mean densities of birds were higher than those known from the open landscape of the Siedlecka Upland, but close to those recorded from a similar landscape in the Wielkopolska region.

Errata – Kulon 9 (2004), 2

Strona	Wiersz	Jest	Powinno być
218	tabela, 10w., 8 k.	6	27
	tabela, 10w., 9 k.	27	1,4
	tabela, 11w., 8 k.	16	6